
Радаслаў Калета (*Варшава, Польшча*)

АБ ВАРЫЯНТАХ РАМАНІЗАЦЫІ БЕЛАРУСКАГА АЛФАВІТА, ЯКІЯ ФУНКЦЫЯНУЮЦЬ У ПОЛЬШЧЫ

Тэма раманізацыі беларускага алфавіта неаднаразова абмяркоўвалася найперш беларускімі, але таксама і польскімі даследчыкамі. У сувязі з гэтым можна ўзгадаць такія прозвішчы, як Давідоўскі [1], Копац [3], Кошчанка [4], Лукашанец [5], Лычаўка [6], Саўка [7], Сомін [8], Таболіч [9], Ціханюк [16]. Даследчыкаў, як бачым, нямала, таму што пытанне раманізацыі беларускага алфавіта па сённяшні дзень правакуе вялікія эмоцыі. Розныя праблемы (і адначасова абурэнне) выклікае той факт, што ні ў Беларусі, ні ў Польшчы не існуе адзінага стандарту раманізацыі беларускага алфавіта, нягледзячы на існаванне аднаго варыянту транслітарацыі беларускіх географічных назваў, які ў 2012 г. быў зацверджаны і рэкамендаваны да шырокага ўжытку Групай экспертаў па справах географічных назваў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, аб чым можам прачытаць у дакуменце «Report on the Current Status of United Nations Romanization Systems for Geographical Names» [14]. Прыклады падаюцца ў табліцы 1.

Табліца 1. Афіцыйная транслітарацыя беларускіх географічных назваў, зацверджаная і рэкамендаваная ААН у 2012 г.

Беларускі алфавіт	Транслітарацыя (афіцыйная беларуская сістэма з 2007 г., зацверджаная і рэкамендаваная ААН у 2012 г.)	Прыклады (Інструкцыя па транслітарацыі... [2])
А, а	A, a	Аршанскі — Aršanški
Б, б	B, b	Бешанковічы — Biešanковічы
В, в	V, v	Віцебск — Viciebsk
Г, г	H, h	Гомель — Homieł, Гаўя — Haŭja
Д, д	D, d	Добруш — Dobruš
Е, е	Je — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) і (ŷ) нескладовага	Ельск — Jełsk, Бабаедава — Babajedava
	ie — пасля зычных літар (у тым ліку пасля Л, л)	Венцавічы — Viencavičy
Ё, ё	Jo — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) і (ŷ) нескладовага	Ёды — Jody, Вераб’ёвічы — Vierabjovičy
	io — пасля зычных літар (у тым ліку пасля Л, л)	Мёры — Miory
Ж, ж	Ż, ż	Жодзішкі — Żodziški
З, з	Z, z	Зэльва — Zelva
І, і	I, i	Іванавы — Ivanava, Іўе — Iŭje
Ї, іі	J, j	Лагойск — Lahojsk
К, к	K, k	Круглае — Kruhłaje
Л, л	L, l	Лошыца — Lošyca, Любань — Liubań
	Ł, ł — калі пасля літары выступае мяккі знак (ь)	Фаніпаль — Fanipał
М, м	M, m	Магілёў — Mahilioŭ
Н, н	N, n	Нясвіж — Niasviż
	Ń, ń — калі пасля літары выступае мяккі знак (ь)	Любань — Liubań
О, о	O, o	Орша — Orša
П, п	P, p	Паставы — Pastavy
Р, р	R, r	Рагачоў — Rahačoŭ
С, с	S, s	Светлагорск — Svetlahorsk
	Ś, ś — калі пасля літары выступае мяккі знак (ь)	Беларусь — Bielaruś
Т, т	T, t	Талачын — Talačyn

Беларускі алфавіт	Транслітарацыя (афіцыйная беларуская сістэма з 2007 г., зацверджаная і рэкамендаваная ААН у 2012 г.)	Прыклады (Інструкцыя па транслітарацыі... [2])
У, у	U, u	Узда — Uzda
Ў, ў	Ū, ū	Шаркаўшчына — Šarkaŭščyna
Ф, ф	F, f	Фаніпаль — Fanipał
Х, х	Ch, ch	Хоцімск — Chocimsk
Ц, ц	C, c	Цёмны Лес — Ciomny Lies
	Ć, ć — калі пасля літары выступае мяккі знак (ь)	Друць — Druć
Ч, ч	Č, č	Чавусы — Čavusy
Ш, ш	Š, š	Шуміліна — Šumilina
’	Прапускаяецца	
Ы, ы	Y, y	Чыгірынка — Čyhirynka
Ь, ь	Абзначаецца як знак мяккасці над літарамі: Ę, ę, Ń, ń, Ś, ś, Ć, ć	Фаніпаль — Fanipał, Любань — Liubań, Беларусь — Bielaruś, Друць — Druć
Э, э	E, e	Чацэрск — Čačersk
Ю, ю	Ju, ju — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) і (ŷ) нескладовага	Юхнаўка — Juchnaŭka, Гаюціна — Hajuciŭna
	iu — пасля зычных літар (у тым ліку пасля Л, л)	Цюрлі — Ciurli, Любонічы — Liuboničy
Я, я	Ja, ja — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) і (ŷ) нескладовага	Ямнае — Jamnaje, Баяры — Bajary
	ia — пасля зычных літар (у тым ліку пасля Л, л)	Валяр’яны — Valiarjany, Вязьніка — Viazynka

У Польшчы з 2005 г. выкарыстоўваецца транскрыпцыя (не транслітарацыя!) беларускага алфавіта польскімі літарамі. Правілы гэтае транскрыпцыі былі зацверджаны на дзяржаўным узроўні Указам Міністра ўнутраных спраў і Адміністрацыі ад 30 траўня 2005 г. «Аб спосабе транслітарацыі імёнаў і прозвішчаў асоб, якія належаць да нацыянальных і этнічных меншасцяў» (польск. «Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie sposobu transliteracji imion i nazwisk osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zapisanych w alfabecie innym niż alfabet łaciński» (Dz. U. Nr 102, poz. 855) [15]). У назве гэтага дакумента зрабілі памылку. На самай справе гаворка ідзе не аб транслітарацыі, але аб транскрыпцыі, пра што сведчыць дзеяслоў пол. *transkrybujemy* ‘транскрыбуем’,

які ўжываецца ў далейшай частцы ўказа. Правілы польскай транскрыпцыі падаюцца ў табліцы 2.

Табліца 2. Польская транскрыпцыя беларускага алфавіта

Беларускі алфавіт	Польская транскрыпцыя
А, а	A, a
Б, б	B, b
В, в	W, w
Г, г	H, h
Д, д	D, d
Е, е	Je, je — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) e — пасля Л, л ie — пасля іншых зычных літар
Ё, ё	Jo, jo — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) o — пасля Л, л io — пасля іншых зычных літар
Ж, ж	Ż, ż
З, з	Z, z
І, і	I, i
Ѕ, ѕ	J, j
К, к	K, k
Л, л	L, l — перад е, ё, я, ю, і, ь Ł, ł — перад зычнымі літарамі, перад галоснымі a, o, u, y, a таксама на канцы слова
М, м	M, m
Н, н	N, n
О, о	O, o
П, п	P, p
Р, р	R, r
С, с	S, s
Т, т	T, t
У, у	U, u
Ў, ў	U, u
Ф, ф	F, f
Х, х	Ch, ch
Ц, ц	C, c
Ч, ч	Cz, cz
Ш, ш	Sz, sz

Беларускі алфавіт	Польская транскрыпцыя
’	Prapuskająca
Ы, ы	Y, y
Ь, ь	Мяккасць абазначаецца над літарамі: Ć, ć, Ń, ń, Ś, ś, Ź, ź, за выключэннем літары Л, л. Łь, łь перадаецца як L, l
Э, э	E, e
Ю, ю	Ju, ju — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) u — пасля Л, л iu — пасля іншых зычных літар
Я, я	Ja, ja — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) a — пасля Л, л ia — пасля іншых зычных літар

Правілы гэтай транскрыпцыі папулярызуюцца ў польскіх даведніках (напр. «Polszczyzna na co dzień» [13]) і арфаграфічных слоўніках, напр. у «Вялікім арфаграфічным слоўніку» («Wielki słownik ortograficzny PWN» [17]), даступным таксама ў інтэрнэце.

Беларусы павінны ведаць, што менавіта гэтыя правілы раманізацыі беларускага алфавіта выкарыстоўваюцца польскімі ЗАГСамі (польск. USC — *urząd stanu cywilnego*) у польскіх дакументах, напр. у пасведчанні аб нараджэнні ці пасведчанні аб шлюбе, а таксама ў іншых дакументах, напр. у вадзіцельскім пасведчанні. Калі замежнік хоча або мусіць атрымаць польскае пасведчанне аб нараджэнні ці пасведчанне аб шлюбе, то павінен пакінуць у польскім ЗАГСе арыгінальны дакумент, які быў выдадзены ў яго краіне. На падставе гэтага арыгінала робіцца польская транскрыпцыя імя і прозвішча і выдаецца польскі дакумент. Падобным чынам выглядае сітуацыя, калі замежнік уступае ў шлюб з грамадзянінам Польшчы. Тады ў пасведчанні аб шлюбе будзе таксама польская транскрыпцыя імя і прозвішча мужа / жонкі-замежніка. Аднак трэба падкрэсліць той факт, што формы беларускіх імёнаў і прозвішчаў у польскай транскрыпцыі не супадаюць з формамі беларускіх імёнаў і прозвішчаў, якія запісваюцца ў транслітарацыі ў беларускіх пашпартах. У беларускіх замежных пашпартах выкарыстоўваецца транслітарацыя Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь (больш падрабязна гл. [7]). Унізе старонкі пашпарта знаходзіцца варыянт транслітарацыі, адпаведны транслітарацыі, распрацаванай Міжнароднай арганізацыяй грамадзянскай авіяцыі (МАГА, англ. ICAO — *International Civil Aviation Organization*). Сістэма гэтай транслітарацыі падаецца ў табліцы 3.

Табліца 3. Транслітарацыя беларускага алфавіта паводле правілаў Міжнароднай арганізацыі грамадзянскай авіяцыі

Беларускі алфавіт	Транслітарацыя МАГА	Беларускі алфавіт	Транслітарацыя МАГА
А, а	A	П, п	P
Б, б	B	Р, р	R
В, в	V	С, с	S
Г, г	H	Т, т	T
Д, д	D	У, у	U
Е, е	E	Ў, ў	U
Ё, ё	IO	Ф, ф	F
Ж, ж	ZH	Х, х	CH
З, з	Z	Ц, ц	TS
І, і	I	Ч, ч	CH
Ї, іі	I	Ш, ш	SH
К, к	K	Ы, ы	Y
Л, л	L	Э, э	E
М, м	M	Ю, ю	IU
Н, н	N	Я, я	IA
О, о	O		

Формы транслітарацыі беларускіх імёнаў і прозвішчаў з пашпартаў выкарыстоўваюцца, што зразумела, і ў Польшчы. Грамадзянін Рэспублікі Беларусь, які часова альбо пастаянна пражывае на тэрыторыі Рэспублікі Польшча, павінен ва Упраўленні па справах замежнікаў (польск. Urząd ds. Sudzoziemców) атрымаць карту часовага альбо пастаяннага пражывання, у якой формы транслітарацыі імя і прозвішча супадаюць з формамі англійскай транслітарацыі, якая выкарыстоўваецца ў беларускіх замежных пашпартах. Такім чынам, чыноўнікі ў польскіх установах неспадзявана ў падыходзе да беларускіх імёнаў і прозвішчаў, што, на шчасце, яны ўжо ўсведамляюць. Цяпер працягваюцца кансультацыі адміністрацыі з мовазнаўцамі па вырашэнні гэтага няпростага пытання ўніфікацыі правілаў транслітарацыі замежных імёнаў і прозвішчаў у польскіх дакументах.

У табліцы 4 падаюцца прыклады раманізацыі беларускіх імёнаў і прозвішчаў у дакументах розных відаў.

Табліца 4. Прыклады раманізацыі беларускіх імёнаў і прозвішчаў у дакументах розных відаў

Імя/прозвішча па-беларуску	У пашпарце / карце пражывання ў РП	ЗАГС у РП (польская транскрыпцыя)	Магчымы варыянт уніфікацыі*
Варонка	VARONKA	Waronka	Varonka
Ефрасіння	EFRASINNIA	Jefrasinnia	Jefrasinnia
Юлія	YULIYA	Julija	Julija
Кныш	KNYSH	Knysz	Knyś
Крысціна	KRYSTSINA	Kryscina	Kryscina
Семянкевіч	SEMIANKEVICH	Siemiańkiewicz	Siemiańkiewicz
Хаўстовіч	KHAUSTOVICH	Chaustowicz	Chaŭstovič
Трацяк	TRATSIK	Traciak	Traciak
Слуцкая	SLUTSKAYA	Sluckaja	Sluckaja

* На аснове афіцыйнай транслітарацыі беларускіх географічных назваў, зацверджанай і рэкамендаванай ААН у 2012 г.

Як бачна з табліцы 4, формы імёнаў і прозвішчаў адной і той жа асобы не супадаюць у розных дакументах. Беларусы звычайна «лепшай» і найважнейшай формай («сапраўднай») лічаць форму імя і прозвішча з пашпарта. Можна здарыцца так, што польскі чыноўнік не паверыць на слова, што *EFRASINNIA* і *Jefrasinnia* — гэта адна і тая асоба. Тады спатрэбіцца пасведчанне з пасольства, што імя *Ефрасіння* мае ў польскай транскрыпцыі форму *Jefrasinnia*. Згаданае пасведчанне трэба перакласці ў прысяжнага перакладчыка на польскую мову, што яшчэ больш ускладняе ўжо няпростую сітуацыю.

Праблемы раманізацыі беларускага алфавіта можна было б вырашыць, калі б у Беларусі дзейнічала адзіная транслітарацыя беларускага алфавіта, якая датычыла б і імёнаў, і прозвішчаў, і географічных назваў. Паколькі за гэтыя транслітарацыі «адказваюць» два розныя ведамствы (МУС і Камітэт па дзяржаўнасці), цяжка ў хуткім часе разлічваць на выпрацоўку агульнага стандарту. А для гэтага хапіла б толькі добрай волі чыноўнікаў, таму што — як ужо ўзгадвалася — існуе стандарт транслітарацыі беларускага алфавіта ў дачыненні да географічных назваў, які ў 2012 г. быў зацверджаны і рэкамендаваны да шырокага ўжытку Групаю экспертаў па справах географічных назваў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Калі прымяняць гэтую транслітарацыю таксама ў дачыненні да імёнаў і прозвішчаў¹ (у тым ліку

¹ Дарэчы, так робяць рэдактары часопіса «Belarusian Political Science Review» на старонках свайго выдання [10].

і ў пашпартах), гэта значна спрасціла б сітуацыю. Тады і ў Польшчы праблема транслітарацыі спрасцілася б, таму што польскаму чыноўніку (і не толькі чыноўніку) лягчэй прачытаць прозвішча, напр., *Siemiankiewicz*, чым SEMIANKEVICH (як у пашпарце), *Chaustovič*, чым KHAUSTOVICH, і г. д. У пашпарце (як у замежных пашпартах грамадзян іншых краінаў) былі б дзве версіі прозвішча — зверху старонкі ў беларускай транслітарацыі (напр., *Chaustovič*), а ўнізе старонкі спрошчаная версія (*Chaustovic*) — для машын, якія правяраюць асабовыя дадзеныя ў аэрапорце. Такая сістэма прынятая і ў польскіх пашпартах, напр. імя RADOSŁAW (з польскай літарай Ł) мае ўнізе старонкі свой адпаведнік RADOSLAW (з міжнароднай літарай L, без перадачы польскіх моўных асаблівасцяў).

Пакуль што беларусы выкарыстоўваюць у Польшчы англійскую транслітарацыю з пашпарта не толькі ў дакументах (што больш зразумела), але нават у навуковых ці публіцыстычных тэкстах на польскай мове, не ўсведамляючы, што для палякаў такі варыянт прозвішча выглядае крыху дзіўна, напр. *Wywiadu udzieliła Yuliya Slutskaya*. Яшчэ больш дзіўна выглядае такое «англійска-беларускае» прозвішча, якое скланяецца па-польску, напр. *Projekt został skrytykowany przez Yuliyę Slutską*. У польскіх тэкстах лепш у такіх выпадках выкарыстоўваць польскую версію прозвішча альбо польскую транскрыпцыю, але з дадатковай інфармацыяй у тэксце альбо ў дужках, напр. *Wywiadu udzieliła białoruska działaczka Julia Ślucka (brus. Julija Śluckaja, Юлія Слуцкая)*. Гэта праўда, што сказ такі можа здавацца надта доўгім і нязручным, але менавіта такі спосаб дае магчымасць не парушаць нічыю традыцыю — ні польскую, ні беларускую. Ад віду тэксту залежыць, ці можна падаць у дужках транслітарацыю або прозвішча, запісанае кірыліцай. Калі тэкст пішацца для чытачоў, якія праўдападобна нічога не ведаюць пра Беларусь і нават могуць не ведаць кірыліцы, тады лепш выкарыстоўваць транслітарацыю. Усё залежыць ад таго, хто і для каго піша. Не падлягае сумневу, што выкарыстанне ў польскіх тэкстах польскіх варыянтаў беларускіх прозвішчаў дазваляе пазбегнуць праблемаў пры скланенні, напр. *Projekt został skrytykowany przez Julię Ślucką / Juliję Ślucką (brus. Julija Śluckaja, Юлія Слуцкая)*.

У Польшчы існуе яшчэ адзін стандарт транслітарацыі кірыліцы (у тым ліку імёнаў і прозвішчаў аўтараў розных відаў публікацыяў), якая ў міжнародным асяроддзі называецца ISO 9:1995 «Information and documentation — Transliteration of Cyrillic characters into Latin Characters — Slavic and non-Slavic languages» (анг. ISO = *The International Organization for Standardization*) [11]. У Польшчы гэты стандарт функцыянуе пад назвай PN-ISO 9:2000 «Informacja i dokumentacja. Transliteracja znaków cyrylickich na znaki łacińskie — Języki słowiańskie i niesłowiańskie» [12] (белар. *Інфармацыя і дакументацыя. Транслітарацыя кірыліцкіх знакаў на лацінскія — Славянскія і неславянскія мовы*). У табліцы 5 падаецца сістэма гэтай транслітарацыі.

Табліца 5. Транслітарацыя беларускага алфавіта паводле стандарту ISO 9:1995

Беларускі алфавіт	Транслітарацыя ISO 9:1995 (PN-ISO 9:2000)	Беларускі алфавіт	Транслітарацыя ISO 9:1995 (PN-ISO 9:2000)
А, а	A, a	Р, р	R, r
Б, б	B, b	С, с	S, s
В, в	V, v	Т, т	T, t
Г, г	G, g	У, у	U, u
Д, д	D, d	Ў, ў	Ŭ, ŭ
Е, е	E, e	Ф, ф	F, f
Ё, ё	Ę, ę	Х, х	H, h
Ж, ж	Ż, ż	Ц, ц	C, c
З, з	Z, z	Ч, ч	Č, č
І, і	Ī, ī	Ш, ш	Š, š
Й, й	J, j	'	'
К, к	K, k	Ы, ы	Y, y
Л, л	L, l	Ь	'
М, м	M, m	Э, э	Ę, ę
Н, н	N, n	Ю, ю	Ŭ, ŭ
О, о	O, o	Я, я	Ā, ā
П, п	P, p		

Гэты варыянт ужываецца галоўным чынам у бібліяграфічных спісах ды ў бібліятэках, але ён таксама вядомы ў Польшчы і выкарыстоўваецца як яшчэ адзін варыянт транслітарацыі беларускага алфавіта. Напрыклад, імя і прозвішча вядомага беларускага пісьменніка Васіля Быкава будзе выглядаць у гэтай транслітарацыі наступным чынам: *Vasil Bykai*.

Чым адрозніваюцца згаданыя ў артыкуле стандарты раманізацыі беларускага алфавіта, паказвае наступная табліца 6.

Табліца 6. Адрозненні ў стандартах раманізацыі беларускага алфавіта

Беларускі алфавіт	Афіцыйная транслітараваная беларуская алфавітная назва ў чарчовай і рэкамендаваная ААН у 2012 г.	Польская транскрыцыя	Транслітараваная беларуская алфавітная назва ў правілах Міжнароднай арганізацыі грамадзянскай авіяцыі (выкарыстоўваюцца ў пашпартах)	Транслітараваная беларуская алфавітная назва ў стандартзе ISO 9: 1995 (у Польшчы PN-ISO 9:2000, датычнае бібліяграфічнае спісак)
В, в	V, v	W, w	V	V, v
Г, г	H, h	H, h	H	G, g
Е, е	Je — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) і (ў) нескладовага ie — пасля зычных літар (у тым ліку пасля Л, л)	Je, je — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) e — пасля Л, л ie — пасля іншых зычных літар	E	E, e
Ё, ё	Jo — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) і (ў) нескладовага jo — пасля зычных літар (у тым ліку пасля Л, л)	Jo, jo — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) o — пасля Л, л jo — пасля іншых зычных літар	IO	Ё, ё
Ж, ж	Ż, ż	Ż, ż	ZH	Ż, ż
І, і	I, i	I, i	I	Ī, ĭ
Ѕ, ѕ	J, j	J, j	I	J, j
Л, л	L, l	L, l — перад е, ё, я, ю, і, ь Ł, ł — перад зычнымі літарамі і галоснымі а, о, у, ы, а таксама на канцы слова	L	L, l
Ў, ў	Ū, ū	U, u	U	Ū, ū
Х, х	Ch, ch	Ch, ch	CH	H, h
Ц, ц	C, c	C, c	TS	C, c
Ч, ч	Ć, ć	Cz, cz	CH	Ć, ć
Ш, ш	Ś, ś	Sz, sz	SH	Ś, ś

Беларускі алфавіт	Афіцыйная транслітараваная беларуская алфавітная назва ў чарчовай і рэкамендаваная ААН у 2012 г.	Польская транскрыцыя	Транслітараваная беларуская алфавітная назва ў правілах Міжнароднай арганізацыі грамадзянскай авіяцыі (выкарыстоўваюцца ў пашпартах)	Транслітараваная беларуская алфавітная назва ў стандартзе ISO 9: 1995 (у Польшчы PN-ISO 9:2000, датычнае бібліяграфічнае спісак)
’	Прапускаецца	Прапускаецца	Прапускаецца	’
Ь	Мяккасць абазначаецца над літарамі: Ć, ć, Ń, ń, Ś, ś, Ź, ź ды Ĺ, ĳ	Мяккасць абазначаецца над літарамі: Ć, ć, Ń, ń, Ś, ś, Ź, ź, за выключэннем літары Л, л. Ль, ль перадаецца як L, l	Прапускаецца	’
Э, э	E, e	E, e	E	Ę, ę
Ю, ю	Ju, ju — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) і (ў) нескладовага ju — пасля зычных літар (у тым ліку пасля Л, л)	Ju, ju — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) u — пасля Л, л ju — пасля іншых зычных літар	IU	Ū, ū
Я, я	Ja, ja — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) і (ў) нескладовага ja — пасля зычных літар (у тым ліку пасля Л, л)	Ja, ja — на пачатку слова, пасля галосных літар, апострафа (’), мяккага знака (ь) a — пасля Л, л ja — пасля іншых зычных літар		Ā, ā

Як бачым, сітуацыя выглядае даволі складанай. Колькасць існуючых варыянтаў прычыняецца да таго, што грамадзянін Рэспублікі Беларусь мае некалькі варыянтаў свайго імя і прозвішча, пры гэтым сярод усіх варыянтаў ён лічыць сапраўдным толькі адзін, які пададзены ў яго пашпарце. Выхаду з гэтай сітуацыі пакуль няма, і, здаецца, на вялікі жаль, не хутка будзе. Тэарэтычна варта было б, каб беларускія мовазнаўцы давалі зразумець чыноўнікам парадокс існуючага разнабою і стараліся пераканаць, што стандарт, зацверджаны Арганізацыяй Аб’яднаных Нацый, павінен стаць адзіным агульным беларускім стандартам. Тады і ў Польшчы ён таксама

мог бы выкарыстоўвацца ў афіцыйных дакументах у якасці міжнароднага, а польская транскрыпцыя магла б выступаць як дапаможная (напр., у навуковых ці публіцыстычных тэкстах) альбо адзіная ў выпадку калі замежнік становіцца грамадзянінам Польшчы.

Літаратура

1. Давідоўскі, П. Перадача ўласных назваў лацінскімі літарамі на Беларусі і ў Польшчы: тэорыя і практыка / П. Давідоўскі // Супольнасць традыцыі — садружнасць у будучыні. Беларуская-польскія моўныя, літаратурныя, гістарычныя і культурныя сувязі: зборнік навук. арт. пад рэд. І. Э. Багдановіч, С. М. Запрудскага. — Мінск, 2012. — С. 17–22.
2. Инструкция по транслитерации географических названий Республики Беларусь буквами латинского алфавита [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.webcitation.org/6XUwaw3U>. — Дата доступа: 21.09.2016.
3. Копач, А. І. Праблема стандартызацыі нацыянальных географічных назваў у кантэксце паўночнаамерыканскага вопыту / А. І. Копач // Беларуская лінгвістыка. — Вып. 64. — 2010. — С. 53–59.
4. Кошчанка, У. А. Ад «геаграфічнай» лацінкі да нацыянальнай сістэмы раманізацыі беларускай мовы / У. А. Кошчанка // Зборнік матэр. міжнар. навук.-практ. канф. «Моўныя правы і іх абарона» (28 сак. 2015 г.). — Т. 1. — Мінск, 2015. — С. 171–178.
5. Лукашанец, А. А. Аб правілах транслітарцыі беларускіх уласных назваў / А. А. Лукашанец // Наша слова. — 1994. — № 5. — С. 6.
6. Лычавко, А. Какой транслит правильный? / А. Лычавко // tut.by [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://news.tut.by/society/309486.html>. — Дата доступа: 21.09.2016.
7. Саўка, З. Беларускае ў іншомоўным: шляхі стандарызацыі / З. Саўка // Acta Albarruthenica II. Literatura, język i kultura: tradycje i współczesność. — Warszawa, 2011. — С. 231–238.
8. Сомін, А. Праблема транслітарцыі ўласных імёнаў і наўная моўная рэфлексія (у кантэксце руска-беларускага білінгвізму) / А. Сомін (у друку).
9. Таболіч, А. Транслітарцыя, але якая? / А. Таболіч // Наша слова. — 1994. — № 30. — С. 6.
10. Belarusian Political Science Review [Electronic resource]. — Mode of access: <http://bpsreview.palityka.org>. — Date of access: 21.09.2016.
11. ISO 9 1995. «Information and documentation — Transliteration of Cyrillic characters into Latin Characters — Slavic and non-Slavic languages».
12. PN-ISO 9:2000. «Informacja i dokumentacja. Transliteracja znaków cyrylickich na znaki łacińskie — Języki słowiańskie i niesłowiańskie».
13. Poliszczyna na co dzień / Red. M. Bańko. — Warszawa, 2006.
14. Report on the Current Status of United Nations Romanization Systems for Geographical Names [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.eki.ee/wgrs>. — Date of access: 21.09.2016.
15. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie sposobu transliteracji imion i nazwisk osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zapisanych w alfabecie innym niż alfabet łaciński (Dz. U.

Nr 102, poz. 855) // archive.is [Electronic resource]. — Mode of access: <http://archive.is/1r208>. — Date of access: 21.09.2016.

16. Tichoniuk, B. Kilka uwag do sposobu zapisywania łacinką toponimów białoruskich we współczesnej kartografii białoruskiej / B. Tichoniuk // Беларуская мова: шляхі развіцця, кантакты, перспектывы: матэр. III Міжнар. кангрэса беларусістаў «Беларуская культура ў дыялогу цывілізацый» (Мінск, 21–25 мая, 4–7 снежня 2000 г.). — Мінск, 2001. — С. 297–299.
17. Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji / red. E. Polański. — Warszawa, 2013.

Катажына Канчэўска (Гродна, Беларусь)

ПОЛЬСКІЯ ГАВОРКІ ГРОДЗЕНШЧЫНЫ Ў ПРАЦАХ ПОЛЬСКІХ ДАСЛЕДЧЫКАЎ У КАНЦЫ ХХ — ПАЧАТКУ XXI СТАГОДДЗЯ¹

Уступ

Гродзеншчына ў сувязі са сваім географічным становішчам з'яўляецца досыць спецыфічным рэгіёнам Беларусі. У ёй пражываюць прадстаўнікі 91 нацыянальнасці², у тым ліку найбольшая ва ўсёй краіне колькасць насельніцтва, якое дэкларуе польскую (230 810 асоб) і літоўскую (2 153 асобы) нацыянальнасці. Дыялектнае багацце гэтага рэгіёна, у якім можна вылучыць беларускія, літоўскія, польскія гаворкі, з'яўляецца прадметам вывучэння не толькі айчынных даследчыкаў; вельмі актыўна працуюць над гэтай праблематыкай і навукоўцы з Польшчы. Она Раманчук (Она Romančuk) з Варшаўскага ўніверсітэта прысвяціла сваю доктарскую дысертацыю [53] і шматлікія артыкулы гярвяцкім літоўскім гаворкам. Беларускія гаворкі даследавалі Багуміл Астроўскі з Інстытута польскай мовы Польскай акадэміі

¹ Артыкул працягвае цыкл аглядных работ аўтара, прысвечаных праблематыцы вывучэння польскіх памежных гаворак у Беларусі: Канчэўска, К. Даследаванне польскіх гаворак польска-беларуска-літоўскага памежжа ў канцы ХХ — пачатку ХХІ стагоддзя / К. Канчэўска // Хоревские чтения. Выпуск II: сб. науч. раб. / ГрГУ им. Я. Купалы; под науч. ред. С. Ф. Мусиенко. — Гродно, 2015. — Т. 2. — С. 139–153.

² Усе выкарыстаныя ў артыкуле статыстычныя дадзеныя паходзяць са зборнікаў Нацыянальнага статыстычнага камітэта Беларусі 2009 г., размешчаных на адрасе: <http://belstat.gov.by>.